

Kenmerk: 1085312/1085321

OPVOLGINGSONDERZOEK SUBSIDIEREGELINGEN ONDERHOUD EN RESTAURATIE PROVINCIALE MONUMENTEN

Resultaten vooronderzoek naar nut en noodzaak van een herhalingsevaluatie

Sector onderzoek
& Informatie

Inhoud

Samenvatting en conclusies	3
1. Inleiding	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Werkwijze herhalingsevaluatie	7
1.3 Conclusies en aanbevelingen eerdere evaluatie subsidies voor provinciale- en rijksmonumenten	8
1.3.1 Conclusies evaluatie in 2013	8
1.3.2 Aanbevelingen evaluatie 2013	9
1.3.3 Besluit GS	10
2. Resultaat vooronderzoek.....	11
3. Resultaat controlestap.....	23
3.1 Resultaten periode 2009 tot en met 2012.....	23
3.1.1 Regeling onderhoud provinciale monumenten.....	23
3.1.2 Regeling restauratie provinciale monumenten.....	23
3.2 Resultaten periode 2013 tot en met 2016.....	24
3.2.1 Regeling onderhoud provinciale monumenten.....	24
3.2.2 Regeling restauratie provinciale monumenten.....	24
3.2.3 Conclusies uit de controlestap	24

22 mei 2018

M.K.C. Wisse

wissem@noord-holland.nl

Directie Beleid, sector Onderzoek & Informatie

Samenvatting en conclusies

Op grond van het Evaluatiekader subsidies 2013 van de provincie Noord-Holland¹ moeten subsidieregelingen die aan de criteria van het evaluatiekader voldoen² iedere 4 jaar opnieuw worden geëvalueerd. Dit opvolgingsonderzoek valt nog onder het Evaluatiekader subsidies 2013 en niet onder het ontwerp Evaluatiekader 2018, dat op 15 mei 2018 is vastgesteld door GS en is toegezonden aan PS. In het ontwerp Evaluatiekader 2018 is de wettelijke herhalingstermijn voor het evalueren van subsidieregelingen 5 jaar.

Op 14 januari 2014 is het rapport “Evaluatie doeltreffendheid monumentenregelingen Noord-Holland” van de combinatie Eiffel/Lysias Advies van 11 december 2013 vastgesteld. In dit rapport zijn de resultaten van de evaluatie naar de doeltreffendheid van de rijks- en provinciale regelingen gepresenteerd. Conform de afspraken uit het Evaluatiekader Subsidies komen deze regelingen in 2017 opnieuw in aanmerking voor een evaluatie. In het opvolgingsonderzoek, dat in 2017 is gestart, is de vraag beantwoord of een nieuwe evaluatie nuttig en nodig is.

Het uitvoeren van het opvolgingsonderzoek vindt plaats in twee stappen: een vooronderzoek en een controlestap. In het vooronderzoek wordt onderzocht wat er veranderd is sinds de eerste evaluatie, zoals veranderingen in de regeling en/of het beleidskader en veranderingen in de context of omgeving, die van invloed kunnen zijn op de doeltreffendheid van de regelingen. Op basis van de uitkomsten van het vooronderzoek wordt bepaald of

een nieuwe evaluatie nuttig en nodig is. Als besloten wordt te volstaan met het uitvoeren van alleen het vooronderzoek, wordt nog wel een controlestap gedaan waarbij gecontroleerd wordt of het aantal en de omvang van de verleende subsidies in de onderzoeksperiode overeenkomt met de voorgaande periode. Als het resultaat hiervan sterk afwijkt van de verwachting, kan alsnog besloten worden tot het uitvoeren van een op maat gemaakt evaluatieonderzoek.

Conclusies evaluatie 2013

In 2013 is een evaluatie uitgevoerd van de drie verschillende subsidieregelingen voor rijks- en provinciale monumenten over de periode 2009-2012. Het betreft de regelingen voor: de restauratie van rijksmonumenten³, de restauratie van provinciale monumenten en het onderhoud van de provinciale monumenten

In de betreffende periode zijn 78 subsidies verleend voor de rijksmonumenten voor een totaalbedrag van ca. € 20 miljoen en deze is daarmee het grootst qua omvang. Voor de restauratie- en onderhoudsregeling van provinciale monumenten zijn resp. 12 en 88 subsidies verleend voor bedragen van ca. € 800.000 voor de restauratieregeling en ca. € 517.000 voor de onderhoudsregeling.

De algemene conclusie uit deze evaluatie was dat alle drie de uitvoeringsregeling bijdragen aan de realisatie van de instandhouding van de monumenten in Noord-Holland. Het werd verder aannemelijk geacht dat de onderzochte uitvoeringsregelingen bijdragen aan de provinciale beleidsdoelen in het ruimtelijke en in het economisch domein. In die zin zijn de

¹ In 2013 door PS vastgesteld.

² O.a. omvang van meer dan € 125.000 en looptijd meer dan vier jaar.

³ In 2012 heeft een decentralisatie van de rijksmiddelen voor de rijksmonumenten naar de provincie plaatsgevonden.

regelingen dan ook doeltreffend gebleken. Echter, de mate waarin de regelingen doeltreffend zijn kon destijds niet worden vastgesteld door het ontbreken van voldoende zicht op de kwalitatieve (=bouwkundige) staat van de provinciale en rijksmonumenten en daarmee de omvang van de restauratieachterstand. Als gevolg daarvan was de instandhoudingsdoelstelling onvoldoende meetbaar geformuleerd. Aanbevolen werd om een monitoringsysteem in te richten om de ontwikkeling van de kwalitatieve staat van provinciale- en rijksmonumenten te kunnen volgen en de provinciale ambitie voor instandhouding te koppelen aan de werkelijke restauratieachterstand. Hiermee zou de instandhoudingsdoelstelling geconcretiseerd kunnen worden.

Conclusies vooronderzoek 2017

Op dit moment evalueert de Randstedelijke Rekenkamer de regelingen voor Rijksmonumenten van de provincies Utrecht, Noord-Holland, en Zuid-Holland. Daarnaast is de rijksmonumentenregeling recentelijk ook in IPO verband doorgelicht. Om deze reden richt dit opvolgingsonderzoek zich alleen op de provinciale restauratie- en onderhoudsregeling. Op basis van documentenonderzoek, gesprekken met betrokken beleidsmedewerkers en gegevens uit de monumentenmonitor is in een vooronderzoek nagegaan of het op dit moment (4 jaar na de eerste evaluatie) zinvol is om voor de provinciale regelingen opnieuw een uitgebreide evaluatie uit te voeren. De conclusie uit het vooronderzoek is dat de waarde van een nieuwe evaluatie op dit moment beperkt is. De aanbevelingen uit de evaluatie van 2013 zijn grotendeels opgevolgd. In de provinciale regelingen zijn sinds 2012 geen grote inhoudelijke aanpassingen doorgevoerd. Naar

verwachting zullen de regelingen dit jaar worden aangepast. Dit maakt een uitgebreide evaluatie op dit moment niet zinvol.

De Belangrijkste verbetering in de periode 2013-2016 is de (door)ontwikkeling van de monumentenmonitor die zicht biedt op de totale restauratieopgave⁴ en de kwalitatieve staat van alle provinciale- en rijksmonumenten en de ontwikkelingen hierin. De verworven inzichten uit de monumentenmonitor hebben deels een doorvertaling gekregen in het huidige monumentenbeleid en de regelingen. Vanaf 2017 wordt in het beleid en de regelingen voor Rijksmonumenten specifieke monumentencategorieën geprioriteerd waar de grootste restauratieopgave ligt. Het beleid en regelingen van de provinciale monumenten zijn niet gekoppeld aan de restauratieopgave. In de regelingen is al een bepaling opgenomen dat subsidie alleen wordt verstrekt als uit het inspectierapport blijkt dat onderhoud noodzakelijk is⁵ of dat restauratie technisch urgent is⁶. Met het oordeel uit het inspectierapport ligt de focus van de regelingen al op urgente restauratie- of onderhoudsbehoefte van provinciale monumenten.

Het Rijk heeft een doelstelling geformuleerd dat niet meer dan 10% van de rijksmonumenten een ingrijpende restauratie zou moeten ondergaan⁷. De provincie volgt de instandhoudingsdoelstelling van het Rijk maar deze is niet expliciet opgenomen in het provinciaal monumentenbeleid. Op basis van de gegevens uit de

⁴ De restauratieopgave wordt bepaald door het aantal monumenten die in matige en slechte staat verkeren af te zetten tegen het totaal aantal monumenten in de provincie.

⁵ Artikel 4 Uitvoeringsregeling Onderhoud provinciale monumenten Noord-Holland 2011

⁶ Artikel 4 Uitvoeringsregeling restauratie provinciale monumenten Noord-Holland 2011

⁷ Brief aan de Tweede Kamer betreffende de restauratiemiddelen voor Rijksmonumenten vanaf 2012, Ministerie van OCW

monumentenmonitor⁸ telt de provincie in totaal 528 provinciale monumenten⁹. Hiervan bevindt zich 78,5% in redelijk tot goede staat en 21,5% in matige tot slechte staat van onderhoud. Hiermee ligt de restauratieopgave boven de Rijksdoelstelling. Dit jaar zal er echter nog een actualisatieronde plaatsvinden van de gegevens in de monumentenmonitor voor het gebied Noord-Holland Noord. De gegevens uit deze regio dateren uit 2014. In dit deel van Noord-Holland bevinden zich veruit de meeste provinciale monumenten waardoor het aandeel monumenten in matige tot slechte staat, en daarmee de totale restauratieopgave, naar verwachting nog zal verminderen. De informatie uit de monumentenmonitor maakt inmiddels wel een koppeling van het beleid en de regelingen aan de restauratieopgave (monumenten waar de grootste restauratiebehoefte ligt) mogelijk en daarmee een gerichtere inzet van middelen. Op dit moment is deze koppeling er voor de provinciale monumenten nog niet.

Om de ontwikkeling van de kwalitatieve staat van monumenten in beeld te brengen is getracht een vergelijk te maken met gegevens uit 2014. Een vergelijk blijkt echter lastig door het gebruik van verschillende meetwijzen van de provinciale monumenten in 2014 en 2017 waardoor de ontwikkelingen lastig te duiden zijn. Daarbij was in 2014 van bijna 30% van de provinciale monumenten de kwalitatieve staat onbekend.

Conclusies controlestap 2017

In aanvulling op het vooronderzoek is nog een controlestap uitgevoerd, waarin de resultaten van de provinciale subsidieregelingen in termen van aantal en omvang van de

verstrekte subsidies over de nieuwe te evalueren periode zijn bekeken.

De resultaten van de controlestap geven geen aanleiding tot het doen van een aanvullend evaluatieonderzoek. In de periode 2013 tot en met 2016 zijn er in totaal 11 projecten gesubsidieerd vanuit de *restauratieregeling* en 54 projecten gesubsidieerd vanuit de *onderhoudsregeling*. Daarmee is de doelstelling uit de Cultuurnota 'De waarde van cultuur', om jaarlijks aan minimaal 2 eigenaren subsidie beschikbaar te stellen vanuit de *restauratieregeling* en aan minimaal 5 eigenaren subsidie beschikbaar te stellen vanuit de *onderhoudsregeling*, ruimschoots behaald.

Het totaal aantal verleende subsidies voor de *restauratieregeling* is in de periode 2013-2016 met 11 projecten gelijk aan de voorgaande periode, maar de totale omvang is met € 887.950 hoger dan de voorgaande periode met € 801.622. In de periode 2013-2016 is er wel, evenals in de voorgaande periode 2009-2012, sprake van onderuitputting van de regeling. Mogelijk is dit, evenals in de voorgaande periode, het gevolg van de slechte economische omstandigheden waardoor eigenaren restauraties uitstellen. De onderuitputting ligt in de periode 2013-2016 met gemiddeld 31%¹⁰ echter een stuk lager dan in de voorgaande periode waar het gemiddelde op 72% lag. In de jaren 2015 en 2016 is weer een stijging te zien in de omvang van gemiddelde verleende subsidie, en daalt de onderuitputting in 2016 naar 3% (zie tabel 2 in hoofdstuk 3). Dit komt omdat de subsidie wordt ingezet voor grotere projecten zoals gemalen en sluizen.

⁸ Peildatum april 2018

⁹ Het totaal aan gebouwde monumenten. Dijken, breken en poelen vallen hier buiten

¹⁰ De onderuitputting in het jaar 2014 met een percentage van 90% beïnvloedt het gemiddelde percentage sterk.

Bij de *onderhouds*regeling werkt de invoering van het drempelbedrag medio 2011 door in de periode 2013-2016 in het aantal verleende subsidies. Deze ligt met 54 projecten in de periode 2013-2016 aanzienlijk lager dan in de voorgaande periode waar aan 88 projecten subsidies toegekend zijn. De gemiddelde omvang van de verleende subsidies ligt echter aanzienlijk hoger in de periode 2013-2016: € 11.594 ten opzichte van € 6.544 in de periode 2009-2012 omdat eigenaren onderhoudswerkzaamheden van twee jaar kunnen combineren, om zo boven het drempelbedrag uit te komen. Het totaal verleend subsidiebedrag dat jaarlijks wordt verleend ligt in de periode 2013-2016 dan ook hoger dan in de voorgaande periode. Het totaal verleend subsidiebedrag stijgt in de periode 2013-2016 van € 129.652 in 2013 naar € 194.349 in 2016. Over de jaren heen is dus een stijging te zien in het totaal verleende subsidiebedrag, waarbij het gemiddelde verleende subsidiebedrag is verdubbeld als gevolg van de invoering van het drempelbedrag. De gemiddelde onderuitputting voor de onderhoudsregeling is met 6% zeer gering en is ook lager dan in de voorgaande onderzoeksperiode met een gemiddelde van 16%.

Aanbeveling voor herhalingsevaluatie:

Aanbeveling 1:

Aanbevolen wordt op dit moment geen herhalingsevaluatie uit te voeren, maar deze twee jaar na aanpassing van de provinciale regelingen opnieuw te bezien.

Aanbeveling 2:

Gebruik de informatie uit de monumentenmonitor om de inzet van de middelen uit de regelingen beter te benutten door deze te combineren met andere instrumenten om doelgroepen gericht te benaderen waar onderhoud of restauratie aan monumenten gewenst is. Dit kan bijvoorbeeld door de inzet van een loods herbestemming die de doelgroep wijst op het bestaan van de regelingen of door het uitzetten van een enquête onder de doelgroep gericht op de bekendheid van de regelingen en de reden waarom zij de regelingen tot dusverre niet gebruikt hebben.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2013 stelde PS het Evaluatiekader Subsidies vast, bedoeld om de doeltreffendheid van subsidies te onderzoeken en waar mogelijk te verbeteren. Met het uitvoeren van de evaluaties volgens dit Evaluatiekader wordt voldaan aan de wettelijke verplichting voor het evalueren van subsidies. Een subsidieregeling moet volgens de wet elke 5 jaar geëvalueerd worden (via een motie is in NH besloten tot het elke 4 jaar evalueren). Op 14 januari 2014 is het rapport “Evaluatie doeltreffendheid monumentenregelingen Noord-Holland” van de combinatie Eiffel/Lysias Advies van 11 december 2013 vastgesteld. In dit rapport zijn de resultaten van de evaluatie naar de doeltreffendheid van de rijks- en provinciale regelingen gepresenteerd. Conform de afspraken uit het Evaluatiekader Subsidies komen deze regelingen in 2017 opnieuw in aanmerking voor een evaluatie. In dit rapport is de vraag beantwoord of een nieuwe evaluatie nuttig en nodig is. Hiervoor is een vooronderzoek en een controlestap uitgevoerd.

1.2 Werkwijze herhalingsevaluatie

De subsidie-evaluatie volgens het Evaluatiekader subsidies is een uitgebreid evaluatieonderzoek, dat inzicht geeft in:

- De opbouw van het beleid, eventueel via een beleidsreconstructie;
- De bereikte output (aantal uitgevoerde projecten en financiële waarde hiervan) en resultaten (gerealiseerde doelen) en zo mogelijk de impact van het beleid (bijdrage aan het bovenliggende beleidsdoel, bv. Instandhouding van provinciale- en rijksmonumenten in Noord-Holland;

- Aanbevelingen en conclusies hoe het beter kan.

De uitvoering van een subsidie-evaluatie kan aanleiding geven tot het wijzigen van het beleid en/of de regeling.

Het uitvoeren van een herhalingsevaluatie vindt plaats in twee stappen:

Stap 1: uitvoeren vooronderzoek

In de eerste stap wordt onderzocht wat er veranderd is sinds de eerste evaluatie. Het gaat dan om veranderingen in de regeling en in het beleidskader en om veranderingen in de context of omgeving van de regeling die van invloed kunnen zijn op de doeltreffendheid van de regeling. Bijvoorbeeld belangrijke veranderingen in de omstandigheden van de doelgroep van de regeling of nieuwe beleidsinstrumenten (ook van andere overheden) die van invloed kunnen zijn op de onderzochte subsidie. Ook kan er sprake zijn van nieuwe kennis over de relatie tussen de gesubsidieerde activiteiten en het beoogde resultaat of de beoogde uiteindelijke impact.

In een vooronderzoek worden al deze veranderingen in kaart gebracht. Tevens wordt geïnventariseerd wat er met de conclusies en aanbevelingen van de vorige evaluatie is gebeurd. Op basis van de resultaten van het vooronderzoek wordt besloten of een meer uitgebreide herhaling van de subsidie-evaluatie nuttig en noodzakelijk is. Indien dit het geval is volgt, afhankelijk van de uitkomsten van het vooronderzoek, een op maat gemaakt of volledig evaluatieonderzoek. De resultaten van het vooronderzoek worden hierin dan verwerkt. Als een herhalingsevaluatie niet nuttig en noodzakelijk is, dan wordt volstaan met het uitvoeren van het vooronderzoek.

Stap 2: controle verstrekte subsidies

Als besloten wordt te volstaan met het uitvoeren van alleen het vooronderzoek, wordt nog wel een controlestap gedaan. Hierbij wordt gecontroleerd of het aantal en de omvang van de verstrekte subsidies in de onderzoeksperiode overeenkomt met wat ongeveer verwacht mag worden op basis van de bevindingen in het vooronderzoek. Als het resultaat hiervan sterk afwijkt van de verwachting, kan alsnog besloten worden tot het uitvoeren van een op maat gemaakt evaluatieonderzoek.

1.3 Conclusies en aanbevelingen eerdere evaluatie subsidies voor provinciale- en rijksmonumenten

1.3.1 Conclusies evaluatie in 2013

De eerdere evaluatie van de subsidies voor onderhoud en restauratie van provinciale- en rijksmonumenten had betrekking op de subsidies die de provincie Noord-Holland in de periode 2009 tot en met 2012 heeft verstrekt. Het betreft subsidies voor drie uitvoeringsregelingen voor het onderhoud en restauratie van monumenten in Noord-Holland: de restauratieregeling voor rijksmonumenten en de restauratie- en onderhoudsregeling voor provinciale monumenten.

De regeling voor restauratie van rijksmonumenten bestaat sinds 2009. In de periode 2009-2011 maakte de regeling onderdeel uit van het TWINH-programma (programma Musea, Archieven Monumenten). Sinds 2012 is de uitvoeringsregeling gebaseerd op de bestuurlijke afspraken tussen Rijk en provincies waarbij rijksmiddelen voor restauratie van incurante (niet-woonhuizen) zijn gedecentraliseerd bij provincies. Het budget voor rijksmonumenten

is met 4,7 miljoen op jaarbasis aanzienlijk groter dan dat van de twee provinciale regelingen.

De subsidiering van provinciale monumenten kent een lange historie die teruggaat tot in de jaren '70 van de vorige eeuw. De subsidies zijn oorspronkelijk bedoeld als tegemoetkoming in de hoge kosten en ter compensatie van de beperkte mogelijkheden tot modernisering die samenhangen met bescherming van het monument. Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw hebben de subsidieregelingen voor onderhoud en restauratie van provinciale monumenten de huidige vorm. De regelingen omvatten een beperkt jaarlijks budget van : € 150.000,- voor onderhoud en vanaf 2012 ca. € 300.000,- voor restauratie. In de periode 2009-2012 wordt het inhoudelijk beleidskader voor de twee uitvoeringsregelingen gevormd door de cultuurnota "Cultuur op kaart" en de monumentenverordening.

Op basis van de criteria van het Evaluatiekader Subsidies van de provincie Noord-Holland zijn deze subsidieregelingen geselecteerd om in 2013 geëvalueerd te worden op doeltreffendheid.

Uit het evaluatierapport komt naar voren dat in de periode 2009-2012 in totaal 78 subsidies zijn verleend voor de rijksmonumenten voor een totaalbedrag van ca. € 20 miljoen. Voor de restauratie- en onderhoudsregeling van provinciale monumenten zijn resp. 12 en 88 subsidies verleend voor bedragen van ca. € 800.000,- voor de restauratieregeling en ca. € 517.000,- voor de onderhoudsregeling.

De algemene conclusie uit deze evaluatie was dat alle drie de uitvoeringsregeling bijdragen aan de realisatie van de instandhouding van de monumenten in Noord-Holland. Het is

verder aannemelijk dat de onderzochte uitvoeringsregelingen bijdragen aan de provinciale beleidsdoelen in het ruimtelijke en economisch domein. In die zin zijn de regelingen dan ook doeltreffend. Echter, de precieze mate waarin de regelingen doeltreffend zijn kon niet worden vastgesteld door het ontbreken van voldoende zicht op de kwalitatieve (=bouwkundige) staat van de provinciale en rijksmonumenten en daarmee de omvang van de restauratieachterstand. Als gevolg daarvan was de instandhoudingsdoelstelling onvoldoende meetbaar geformuleerd.

Naast de algemene conclusie zijn er negen deelconclusies geformuleerd:

1. De drie regelingen vormen een belangrijke katalysator voor eigenaren om onderhoud en restauratie aan provinciale- en rijksmonumenten uit te voeren. De regelingen dragen daarmee bij aan de instandhouding van monumenten.
2. Er bestaat bij de aanvragers van (met name) restauratiesubsidies voor provinciale- en rijksmonumenten grote waardering voor de laagdrempelige, verbindende en adviserende rol van de provincie.
3. Het hoofdbeleidsdoel "instandhouding van cultureel erfgoed" in de cultuurnota uit 2009 is onvoldoende scherp geformuleerd.
4. Er is sprake van een gefragmenteerde beleidsbasis voor de subsidieregelingen en het ontbreekt aan voldoende samenhang tussen de provinciale beleidsdoelen.
5. De doorvertaling van de beleidskaders naar de uitvoeringsregelingen is beleidsmatig niet expliciet onderbouwd.
6. De uitvoeringsregelingen dragen bij aan provinciale economische en ruimtelijke doelen, maar zijn daarin beperkt te sturen.

7. De provincie stuurt niet expliciet op een samenhangende inzet van instrumenten om monumenten in stand te houden en bij te dragen aan ruimtelijke en economische doelen.
8. De provincie heeft geen goed onderbouwd beeld van de kwaliteit van het bestand provinciale monumenten en van het bestand incurante rijksmonumenten in de provincie.
9. De waarde van een aantal gestelde waarborgen voor duurzame instandhouding van (met name) rijksmonumenten is beperkt.

1.3.2 Aanbevelingen evaluatie 2013

De aanbevelingen in de evaluatie van 2013 luiden als volgt:

(Bijlage 1 bevat de uitgebreidere toelichting op de aanbevelingen uit het rapport.)

1. Voer het voorgenomen onderzoek naar de kwalitatieve staat van de provinciale- en rijksmonumenten voortvarend en betekenisvol uit waardoor koppeling van kwalitatieve staat van monumenten aan de provinciale opgave mogelijk is.
2. Betrek bij het onderzoek naar de kwalitatieve staat van monumenten de speerpunten van provinciale inzet voor gewenste ruimtelijke en economische ontwikkelingen in Noord-Holland. De inzichten uit de monitor biedt de mogelijkheid om de instandhoudingsopgave te verbinden met de door de provincie gewenste ruimtelijke- en economische ontwikkelingen.
3. Gebruik de uitkomsten van het onderzoek naar de kwalitatieve staat van de provinciale – en rijksmonumenten om te komen tot een meer samenhangende en integrerende inzet van provinciale instrumenten door meer samenhang te brengen in de instrumentmix via een dialoog tussen cultuur,

ruimte en economie. Onderzoek de voor- en nadelen van het generieke karakter van de regelingen waarin vooral actieve eigenaren gestimuleerd worden in plaats van de urgentie van onderhoud of restauratie.

4. Overweeg een steviger inzet op de onderhouds- en restauratieregeling voor provinciale monumenten door het beschikbaar houden van niet bestede middelen van de regelingen voor de instandhouding van provinciale monumenten en de aanpassing van het maximale subsidiepercentage van de restauratieregeling (40%) aan het niveau van de Rijksmonumentenregeling (50%) en heroverweeg het ingestelde drempelbedrag voor het onderhoud van provinciale monumenten.
5. Maak afspraken over de rolverdeling tussen provincie, RCE en gemeenten, zodat kennis en kunde optimaal en efficiënt kan worden ingezet.
6. Overweeg de waarborgen voor duurzame instandhouding van provinciale- en rijksmonumenten door de eisen aan het onderhoudsplan en exploitatiebegroting steviger in te vullen.

1.3.3 Besluit GS

Het rapport “Evaluatie doeltreffendheid monumentenregelingen Noord-Holland” is behandeld in de GS-vergadering van 14 januari 2014. GS hebben de aanbevelingen overgenomen en besloten opvolging te geven aan de zes aanbevelingen. Alleen de aanpassing van de financiële voorwaarde uit aanbeveling 4 wordt niet overgenomen. De keuze voor de invoering van een drempelbedrag van € 5000,- blijft gehandhaafd. Deze keuze vloeit voort uit het Collegeprogramma 2011-2015. Uitgangspunt hierbij was om de hoogte van de subsidie meer in overeenstemming te brengen met de kosten die gepaard gaan met het verstrekken van de subsidie. Het niet kunnen honoreren van kleine aanvragen is een consequentie hiervan.

GS hebben het onderzoek ter informatie toegezonden aan PS.

2. Resultaat vooronderzoek

Op basis van een documentenonderzoek en gesprekken met de betrokken beleidsmedewerkers (huidige en in het verleden) is een analyse gemaakt van de mate waarin is geleerd van de voorgaande evaluatie en de mate waarin de beleidscontext en inhoud van de regeling zijn gewijzigd. Op grond daarvan is een conclusie geformuleerd over nut en noodzaak van het opnieuw uitvoeren van een volledig evaluatieonderzoek. De resultaten van het vooronderzoek zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Vraag	Mate waarin			Toelichting
	niet	deels	veel	
Mate waarin de organisatie heeft geleerd n.a.v. eerder uitgevoerde evaluatie				
1. In hoeverre zijn de conclusies en aanbevelingen uit de eerdere evaluatie overgenomen door GS?				Het evaluatierapport is behandeld in de GS-vergadering van 14 januari 2014. In het evaluatierapport zijn zes aanbevelingen geformuleerd (zie hoofdstuk 1). GS hebben de aanbevelingen overgenomen en besloten opvolging te geven aan de aanbevelingen conform de voorstellen in de oplegnotitie uit het GS besluit. ¹¹ In de oplegnotitie wordt geadviseerd de aanpassing van de financiële voorwaarde niet over te nemen en de keuze voor de invoering van een drempelbedrag niet te wijzigen. De keuze voor de invoering van een drempelbedrag vloeit voort uit het Collegeprogramma 2011-2015. Uitgangspunt hierbij was om de hoogte van de subsidie meer in overeenstemming te brengen met de kosten die gepaard gaan met het verstrekken van de subsidie. Het niet kunnen honoreren van kleine aanvragen is een consequentie hiervan.
2. In hoeverre is er actie ondernomen op basis van de aanbevelingen – in hoeverre is opvolging gegeven aan de aanbevelingen? <i>Indien er actie is ondernomen op de aanbevelingen, waar blijkt dat uit? Indien niet, waarom niet? In hoeverre zijn de aanbevelingen die niet zijn opgevolgd nog relevant gegeven de veranderingen in beleidskader, regeling of context (vraag 3 t/m 5)?</i>				Algemene conclusie is dat in de periode 2013-2016 grotendeels opvolging is gegeven aan de aanbevelingen uit het evaluatierapport van december 2013. Belangrijkste verbeterlag in deze periode is de (door)ontwikkeling van de monumentenmonitor die zicht biedt op de totale restauratieopgave en de kwalitatieve staat van provinciale- en rijksmonumenten en de ontwikkelingen hierin. De verworven inzichten uit de monitor hebben vooral een doorvertaling gekregen in het beleid en de regelingen van de rijksmonumenten ¹² . Vanaf 2017 wordt in het beleid en de regelingen voor Rijksmonumenten specifieke monumentencategorieën geprioriteerd waar de grootste restauratieopgave ligt. Het beleid en regelingen van de provinciale monumenten zijn niet gekoppeld aan de restauratieopgave. In de regelingen is al een bepaling

¹¹ GS-besluit rapport evaluatie monumentenregelingen 18 december 2013 (177517/295853)

¹² Focus op bepaalde monumenten categorieën zoals religieus erfgoed, industrieel erfgoed en agrarisch erfgoed.

				opgenomen dat subsidie alleen wordt verstrekt als uit het inspectierapport blijkt dat onderhoud noodzakelijk is¹³ of dat restauratie technisch urgent is¹⁴. Met het oordeel uit het inspectierapport ligt de focus van de regelingen al op urgente restauratie- of onderhoudsbehoefte van provinciale monumenten. De regelingen zijn sinds 2012 ongewijzigd gebleven en zullen dit jaar worden aangepast. Nadere toelichting: <i>Aanbevelingen overgenomen door GS:</i> <u>Aanbeveling 1:</u> Voer het voorgenomen onderzoek naar de kwalitatieve staat van de provinciale- en rijksmonumenten voortvarend en betekenisvol uit waardoor koppeling van kwalitatieve staat van monumenten aan de provinciale opgave mogelijk is. <u>Deze aanbeveling is opgevolgd.</u> Inmiddels is er een provincie dekkende monumentenmonitor die zicht biedt op de specifieke restauratieopgave ingedeeld naar type monument en gebied. De Monumentenmonitor Noord-Holland geeft inzicht in de kwalitatieve staat (en de restauratieopgave) van rijksmonumenten en provinciale monumenten in Noord-Holland. In de monitor zijn 4.147 Rijksmonumenten (zonder woonfunctie) en 528¹⁵ provinciale monumenten¹⁶ (met- en zonder woonfunctie) opgenomen. De monitor wordt jaarlijks voor een kwart geactualiseerd wat betekent dat na vier jaar het totale bestand is geactualiseerd. Eind 2016 is het onderzoek naar de kwalitatieve staat van alle monumenten afgerond. Vanaf 2017 is een start gemaakt met een nieuwe actualisatieronde naar de kwalitatieve staat van alle monumenten in de monitor. In de monitor wordt de kwalitatieve staat van de monumenten ingedeeld in vier categorieën: goed, redelijk, matig, en slecht welke wordt gebaseerd op een totaaloordeel van de staat van de gevel, het dak en het schilderwerk. De indeling in categorieën is landsdekkend en is gebaseerd op een methode van de Monumentenwacht.¹⁷ De kwalitatieve staat van monumenten wordt beoordeeld op basis van foto's en observaties. De kwalitatieve staat wordt gebruikt om de restauratieopgave van de provincie in beeld te brengen. De restauratieopgave wordt bepaald door het aantal monumenten die in
--	--	--	--	---

¹³ Artikel 4 Uitvoeringsregeling Onderhoud provinciale monumenten Noord-Holland 2011

¹⁴ Artikel 4 Uitvoeringsregeling restauratie provinciale monumenten Noord-Holland 2011

¹⁵ Peildatum provinciale monumentenmonitor, april 2018

¹⁶ Het totaal aan gebouwde provinciale monumenten. Dijken, breken en poelen vallen hier buiten

¹⁷ Deze indeling wordt door elke provincie gehanteerd voor de rijksmonumenten zonder woonfunctie

Opvolgingsonderzoek subsidieregelingen onderhoud en restauratie provinciale monumenten

				matige en slechte staat verkeren af te zetten tegen het totaal aantal monumenten in de provincie. Het Rijk heeft een doelstelling geformuleerd dat niet meer dan 10% van de rijksmonumenten een ingrijpende restauratie zou moeten ondergaan. Dit percentage wordt beschouwd als een gezonde werkvoorraad.¹⁸ De provincie volgt de instandhoudingsdoelstelling van het Rijk maar deze is niet expliciet opgenomen in het provinciaal monumentenbeleid. Op basis van de gegevens uit de monumentenmonitor bevindt 78,5% van de provinciale monumenten zich in redelijk tot goede staat en 21,5 % in matige tot slechte staat van onderhoud. Hiermee ligt de onderhoudsopgave boven de Rijksdoelstelling. Dit jaar zal er echter nog een actualisatieronde plaatsvinden van de gegevens in de monumentenmonitor voor het gebied Noord-Holland Noord. De gegevens uit deze regio dateren uit 2014. In dit deel van Noord-Holland bevinden zich veruit de meeste provinciale monumenten waardoor het aandeel monumenten in matige tot slechte staat, en daarmee de restauratieopgave, nog kan veranderen. Om de ontwikkeling van de kwalitatieve staat van monumenten in beeld te brengen is een vergelijk gemaakt met gegevens uit 2014. Deze vergelijking blijkt echter lastig te maken omdat: - in 2014 is uitgegaan monumentnummers en in 2017 is uitgegaan van objecten waarbij één monumentnummer uit meerdere objecten kan bestaan. - door herijking van het provinciale bestand het totaal aantal provinciale monumenten is verminderd. - in 2014 van bijna 30% van de provinciale monumenten de kwalitatieve staat onbekend was. Het gaat hierbij om voornamelijk grenspalen, grafmonumenten die destijds niet zijn meegenomen in de beoordeling van de staat van onderhoud. Dit maakt een vergelijking met gegevens uit 2017 niet zinvol. Met de informatie uit de monumentenmonitor kan op dit moment wel focus worden aangebracht in het beleid ten aanzien van monumenten. Alleen in de rijksmonumentenregeling is focus aangebracht voor bepaalde monumentencategorieën. In de provinciale monumentenregelingen is geen focus aangebracht. In de regelingen is al een bepaling opgenomen dat subsidie alleen wordt verstrekt als uit het inspectierapport blijkt dat onderhoud noodzakelijk is of dat restauratie technisch urgent is. Met het oordeel uit het inspectierapport ligt de focus
--	--	--	--	---

¹⁸ Brief aan de Tweede Kamer betreffende de restauratiemiddelen voor Rijksmonumenten vanaf 2012, Ministerie van OCW

				van de regelingen al op urgente restauratie- of onderhoudsbehoefte van provinciale monumenten. <u>Aanbeveling 2:</u> Betrek bij het onderzoek naar de kwalitatieve staat van monumenten de speerpunten van provinciale inzet voor gewenste ruimtelijke en economische ontwikkelingen in Noord-Holland. De inzichten uit de monitor bieden de mogelijkheid om de instandhoudingsopgave te verbinden met de door de provincie gewenste ruimtelijke- en economische ontwikkelingen. <u>Deze aanbeveling is opgevolgd.</u> De monumentenmonitor biedt inzicht in de restauratieopgaven binnen provinciale gebiedsontwikkelingen zoals OV-knooppunten, De Kop Werkt en Markermeerdijken. De informatie uit de monitor biedt daarmee in potentie mogelijkheden de kwalitatieve staat van monumenten te verbinden aan ruimtelijke- en economische doelen. Door de focus op bepaalde categorieën monumenten of kansrijke herbestemming is een meer gebiedsgerichte inzet mogelijk. Dit gebeurt vooralsnog alleen bij de rijksmonumentenregeling. De koppeling met ruimtelijke doelen vanuit de provinciale regelingen is meer indirect tot stand gekomen via de herijking van provinciale monumenten in 2011 waar op basis van de structuurdragers die van provinciaal belang zijn (zoals benoemd in de Structuurvisie 2040 en de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie) een lijst met provinciale monumenten is samengesteld. De provinciale monumenten uit de lijst maken deel uit van groepen objecten of categorieën die bepalend zijn voor de identiteit van Noord-Holland. Met deze verschuiving van objecten naar structuren en categorieën is vanuit het beleid voor provinciale monumenten een meer gebiedsgerichte inzet mogelijk geworden. Structuren vormen echter niet in alle gevallen een hard criterium in de lijst voor provinciale monumenten. In een aantal gevallen blijven afzonderlijke objecten (categorieën) van provinciaal belang, met name stolpboerderijen, op de lijst gehandhaafd. <u>Aanbeveling 3:</u> Gebruik de uitkomsten van het onderzoek naar de kwalitatieve staat van de provinciale – en rijksmonumenten om te komen tot een meer samenhangende en integrerende inzet van provinciale instrumenten door meer samenhang te brengen in de instrumentmix via een dialoog tussen cultuur, ruimte en economie. Onderzoek de voor- en nadelen van het generieke karakter van de regelingen waarin vooral actieve eigenaren gestimuleerd worden in plaats van de urgentie van onderhoud of restauratie. <u>Deze aanbeveling is opgevolgd.</u>
--	--	--	--	--

				De dialoog tussen de beleidsvelden cultuur, ruimte, en economie heeft in de periode 2013-2016 in diverse gremia een plek gekregen en heeft geleid tot de realisatie van verschillende projecten waarbij middelen en expertise gebundeld zijn. Dit is alleen met middelen uit de Rijksmonumentenregeling gebeurd. Voorbeelden hiervan zijn: - het project aan het Hembrugterrein. Hiervoor zijn middelen uit de Rijksmonumentenregeling gebundeld met de provinciale HIRB regeling. Bij dit project waren ook externe partners betrokken zoals de gemeente Zaanstad en het Rijksvastgoedbedrijf (RVOB). - het stimuleren van de dialoog via expeditie Mooi Noord-Holland. Dit is een 'community of practice' waar beleidsmakers en professionals expertise met elkaar delen en met elkaar een ruimtelijke opgave definiëren. Voorbeelden van projecten die binnen dit kader tot stand zijn gekomen zijn gebiedsontwikkelingsprojecten in Zaanstad (Zaandijkerkerk) en de Haarlemmermeer (kerk bij Halfweg). Middelen uit de provinciale regelingen zijn in de periode 2013-2016 niet in samenhang met andere instrumenten ingezet. Alleen bij de Rijksregeling is sprake van stimulering van actieve eigenaren door middel van een tender. Initiatieven van actieve eigenaren, professionele organisaties voor monumentenbeleid (POM's) zijn leidend bij de toekenning van subsidie vanuit de notie dat actieve eigenaren een waarborg vormen voor de toekomstige instandhouding van een monumenten. Bij de provinciale regelingen is geen sprake van een tender. In de provinciale regelingen is bovendien een bepaling opgenomen dat subsidie alleen wordt verstrekt als uit het inspectierapport blijkt dat onderhoud noodzakelijk is¹⁹ of dat restauratie technisch urgent is²⁰. Met dit oordeel uit het inspectierapport ligt de focus van de regelingen al op urgente restauratie- of onderhoudsbehoefte van provinciale monumenten. <u>Aanbeveling 4:</u> Overweeg een steviger inzet op de onderhouds- en restauratieregeling voor provinciale monumenten door het beschikbaar houden van niet bestede middelen van de regelingen voor de instandhouding van provinciale monumenten en de aanpassing van het maximale subsidiepercentage van de restauratieregeling (40%) aan het niveau van de Rijksmonumentenregeling (50%) en heroverweeg het ingestelde drempelbedrag voor het onderhoud van provinciale monumenten. <u>Deze aanbeveling is deels opgevolgd.</u>
--	--	--	--	--

¹⁹ Artikel 4 Uitvoeringsregeling Onderhoud provinciale monumenten Noord-Holland 2011

²⁰ Artikel 4 Uitvoeringsregeling restauratie provinciale monumenten Noord-Holland 2011

				De aanbeveling om de onderhoudsbehoefte centraal te stellen in plaats van randvoorwaarden te stellen voor de minimale omvang van onderhoud is niet opgevolgd. De keuze voor het invoeren van een drempelbedrag vloeit voort uit het Collegeprogramma 2011-2015. Uitgangspunt hierbij was om de hoogte van de subsidie meer in overeenstemming te brengen met de kosten die gepaard gaan met het verstrekken van de subsidie. Het niet kunnen honoreren van kleine aanvragen is een consequentie hiervan. De aanbeveling om middelen uit de provinciale UVR-ren, die een jaar niet worden uitgegeven aan onderhoud of restauratie, beschikbaar te houden voor instandhouding voor provinciale monumenten is opgevolgd. Niet bestede middelen uit de provinciale regelingen blijven in reserve. Omdat restauratieprojecten vaak langlopende processen zijn en de omvang van restauratieaanvragen sterk fluctueert is het in de huidige opzet mogelijk om niet bestede middelen later alsnog in te zetten binnen de regelingen. Het advies om het maximale subsidiepercentage voor de restauratie van provinciale monumenten (40%) in overeenstemming te brengen met het maximale subsidiepercentage van de Rijksmonumentenregeling (50%) is niet overgenomen. Hiervoor is bewust gekozen omdat, anders dan bij de Rijksregeling, er binnen de regeling voor provinciale monumenten geen sprake is van een tender op basis van laagste subsidieaanvragen. Aanvragen worden op volgorde van binnenkomst behandeld. Bij de rijksregeling scoren de laagste aanvragen het hoogst in de tender. De regeling van provinciale monumenten kent geen tender waardoor eigenaren bij een subsidiepercentage van 50% naar verhouding meer bevoordeeld zouden worden dan de eigenaren van rijksmonumenten. <u>Aanbeveling 5:</u> Maak afspraken over de rolverdeling tussen provincie, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) en gemeenten, zodat kennis en kunde optimaal en efficiënt kan worden ingezet. <u>Deze aanbeveling is opgevolgd</u> Alleen bij de beoordeling van complexe projecten binnen de rijksmonumentenregeling wordt advies ingewonnen van de RCE. In geval van een omgevingsvergunning moet vooraf zijn afgestemd met gemeenten. Met grotere gemeenten is twee keer per jaar contact over de verwachtingen van restauratieopgaven in hun gebied. Deze afstemming betreft vooral de rijksmonumentenregeling. De aanvragen voor provinciale monumenten zijn in de regel minder complex dan die voor rijksmonumenten. De behandeling van de aanvragen voor de provinciale regelingen wordt samen met de afdeling subsidies gedaan. Alle aanvragen zijn voorzien van een inspectierapport
--	--	--	--	---

Opvolgingsonderzoek subsidieregelingen onderhoud en restauratie provinciale monumenten

				waaruit blijkt dat onderhoud noodzakelijk is of dat restauratie technisch urgent is.. Hiervoor wordt geen advies ingewonnen bij de RCE. <u>Aanbeveling 6:</u> Overweeg de waarborgen voor duurzame instandhouding van provinciale- en rijksmonumenten door de eisen aan het onderhoudsplan en de exploitatiebegroting steviger in te vullen. <u>Deze aanbeveling is opgevolgd.</u> Aanbevolen wordt om te onderzoeken of de eisen die in de rijksmonumentenregeling worden gesteld (indienen van een onderhoudsplan of exploitatiebegroting) ook van toepassing dienen te zijn op de restauratie van provinciale monumenten. In de huidige provinciale regeling is geen bepaling opgenomen waarbij een onderhoudsplan of exploitatiebegroting vereist is. Deze bepaling is voor de provinciale restauratieregeling minder relevant omdat de objecten veelal andersoortige objecten betreft zoals bruggen, duikers, sluizen en gemalen.
--	--	--	--	---

Mate van wijziging beleidsinhoud en context				
Vraag	Mate waarin			Toelichting
	niet	deels	veel	
3. In hoeverre is het beleidskader gewijzigd?¹ <i>Omschrijving wijziging(en) in beleidskader (doel, instrumentenmix) en relevantie hiervan voor de rol en de inhoud van de regeling.</i>				Het beleidskader is deels veranderd: - De focus van het provinciaal monumentenbeleid verschuift van objecten naar bovenlokale structuren die bepalend zijn voor de identiteit van Noord-Holland. In 2011 is een start gemaakt met de herijking van provinciale monumenten op basis van de kernkwaliteiten van het landschap, zoals benoemd in de Structuurvisie Noord-Holland 2040. - In het cultuurbeleid 2017 wordt de koppeling tussen het behoud van de cultuurhistorische structuurdragers aan de provinciale gebiedsopgaven verder uitgewerkt en verschuift het accent naar duurzame benutting van erfgoed door herbestemming centraal te stellen. Deze beleidswijzigingen hebben tot nu toe geen grote inhoudelijke gevolgen gehad voor de provinciale regelingen. In hoeverre herbestemming een rol gaat spelen in de provinciale regelingen is vooralsnog onduidelijk. Toelichting: <u>Cultuurnota 2009-2012 'Cultuur op de kaart': 'Behoud en exploitatie van monumenten'</u> Ten tijde van de eerste evaluatie in 2013 vormde de cultuurnota 2009-2012 'Cultuur op

			de kaart' en de Monumentenverordening Noord-Holland het belangrijkste inhoudelijke beleidskader voor de uitvoeringsregelingen voor onderhoud en restauratie van provinciale monumenten. Belangrijkste opgave voor het monumentenbeleid is gericht op het behoud en beheer van Noord-Hollands erfgoed: ten minste 100 provinciale monumenten zijn in goede staat van onderhoud gebracht als gevolg van bijdragen aan onderhoud en restauratie van provinciale monumenten. In de periode 2009-2012 is een bedrag van 2.380.600 euro beschikbaar gesteld voor de restauratie van provinciale monumenten (zonder woonfunctie) en 600.000 euro voor het onderhoud van alle provinciale monumenten (met en zonder woonfunctie). <u>Cultuurnota 2013-2016 'De waarde van cultuur': 'Van objectgericht naar een gebiedsgericht monumentenbeleid'</u> Het beleidskader voor provinciale monumenten in de periode 2013-2016 wordt gevormd door de cultuurnota 'De waarde van cultuur', de Monumentenverordening en het jaarlijks opgestelde uitvoeringsprogramma voor het cultuurbeleid. Naast het investeren in monumenten zal herbestemming actief gestimuleerd worden. De inzet is meer gebiedsgericht aansluitend op regionale ontwikkelingen en opgaven. Ten aanzien van het provinciaal monumentenbeleid wordt in het beleidskader het volgende gemeld: - De herijking van de lijst van provinciale monumenten wordt in deze periode afgerond. Provinciale monumenten die niet tot de provinciale structuurdragers behoren worden uitgeschreven en voorgedragen voor gemeentelijke bescherming. Dit zijn 90 van de in totaal 620 provinciale monumenten.²¹ - Voor provinciale monumenten met een woonfunctie (en voor eigenaren van stolpboerderijen) is het mogelijk om een laagrentedragende lening aan te vragen voor restauratie via het Noord-Hollands Fonds voor Monumenten dat is ondergebracht bij het Nationaal Restauratiefonds (NRF).²² <u>Uitvoeringsprogramma 2013-2016 'De waarde van cultuur'</u> Het onderhoud en de restauratie van monumenten valt onder het thema Cultuur en Ruimte met als beleidsdoel: behoud en exploitatie van waardevol Noord-Hollands (gebouwd) erfgoed. In het UVP dat jaarlijks wordt geactualiseerd is dit doel voor de provinciale monumenten als volgt geoperationaliseerd: 'Investeren in behoud en exploitatie van Noord-Hollands erfgoed': - Financieren van restauratie en onderhoud van provinciale monumenten.
--	--	--	--

²¹ Op dit moment staan er nog 555 provinciale monumenten op de lijst. Hiervan zullen komende tijd nog monumenten in de gemeenten Medemblik en Hollands Kroon worden afgevoerd/overgedragen.

²² Sinds 2012 vallen provinciale monumenten met woonfunctie niet meer onder de restauratieregeling. Eigenaren van woonhuizen kunnen hiervoor een beroep doen op het Noord-Hollands Fonds voor Monumenten dat is ondergebracht bij het Nationaal Restauratiefonds (NRF).

Opvolgingsonderzoek subsidieregelingen onderhoud en restauratie provinciale monumenten

				Jaarlijks wordt subsidie beschikbaar gesteld voor restauratie van provinciale monumenten <i>zonder</i> woonfunctie (minimaal 2 eigenaren) en onderhoud voor provinciale monumenten <i>met of zonder</i> woonfunctie (minimaal 5 eigenaren). In het jaarlijks uitvoeringsprogramma wordt het restauratie- en onderhoudsdoel gedefinieerd in termen van aantallen te subsidiëren projecten per jaar: - Aan minimaal twee eigenaren van provinciale monumenten zonder woonfunctie is een restauratiesubsidie verstrekt - Aan minimaal vijf eigenaren van provinciale monumenten is een onderhoudssubsidie verstrekt. Een kwalitatieve doelstelling wordt niet nader gedefinieerd in het UVP. <u>Cultuurbeleid 2017-2020 'Cultuur in Ontwikkeling': 'Van restauratie naar herbestemming'</u> Het cultuurbeleid 2017 maakt formeel geen deel uit van de periode waarop deze follow-up evaluatie betrekking heeft. De lijn die wordt ingezet in het beleid wordt wel meegenomen in deze follow-up. Op basis van de informatie uit de monumentenmonitor wordt de focus gelegd op maatschappelijk vastgoed: industrieel erfgoed, religieus erfgoed en agrarisch erfgoed. In deze categorie monumenten is sprake van de grootste urgentie omdat er een groeiende leegstand is en het vinden van een nieuwe functie voor deze gebouwen lastig is. Herbestemming van monumenten maakt meer en meer onderdeel uit van grotere gebiedsontwikkelingen waarbij middelen voor monumenten worden ingezet in gebiedsprogramma's zoals bijvoorbeeld OV-knooppunten. Dit beleid is vooral van toepassing op de rijksmonumenten en is minder van toepassing op provinciale monumenten omdat het over het algemeen woonhuizen betreffen of kleine objecten zoals duikers, sluizen en gemalen. Instrumentenmix De komst van de monumentenmonitor is de belangrijkste toevoeging aan de mix van instrumenten. De monitor zal mogelijk de komende jaren uitgebreid gaan worden met gegevens over energieverbruik en leegstand van monumenten en een kanskaart waarin het economisch- en maatschappelijk potentieel van monumenten in beeld gebracht kan worden. De inzichten uit de monumentenmonitor hebben vooralsnog niet tot wijzigingen in de provinciale regelingen geleid. Naast de provinciale regelingen is in 2012 een revolverend fonds ingesteld voor financiering van restauraties van provinciale monumenten met woonfunctie, uitgevoerd door het Nationaal Restauratiefonds (NRF).
4. In hoeverre is de inhoud van de regeling				In de periode 2013-2016 zijn er geen belangrijke inhoudelijke beleidswijzigingen

gewijzigd?²³ <i>Inhoud wijzigingen in doel of voorwaarden en relevantie hiervan voor de beoordeling van de regeling)</i>			doorgevoerd in de provinciale regelingen. Aan het einde van de vorige evaluatieperiode (2011 en 2012) zijn wel wijzigingen doorgevoerd die relevant zijn voor deze periode: <u>Regeling restauratie provinciale monumenten</u> - Bij het besluit in 2011 tot herijking van de provinciale monumentenlijst is besloten, dat voor eigenaren van provinciale monumenten die van de monumentenlijst worden afgevoerd (ongeveer 20%), een overgangsregeling geldt. Dit betekent dat eigenaren van voormalige provinciale monumenten nog drie jaar na definitieve uitschrijving uit de lijst nog gebruik kunnen maken van de financieringsmogelijkheden van de provincie. - Sinds 2012 komen alleen provinciale monumenten, die voor minder dan de helft bewoond worden, in aanmerking voor een restauratiesubsidie. Voor restauraties aan woonhuizen van provinciale monumenten is een revolverend fonds ingesteld. In hoeverre het wegvallen van woonhuizen uit de restauratieregeling (en de halvering van het budget als gevolg van deze wijziging) van invloed is op het aantal aanvragen in de periode 2013-2016 is vooralsnog onduidelijk. (zie ook hoofdstuk 3). <u>Regeling onderhoud provinciale monumenten</u> - Bij het besluit in 2011 tot herijking van de provinciale monumentenlijst is besloten, dat voor eigenaren van provinciale monumenten die van de monumentenlijst worden afgevoerd (ongeveer 20%), een overgangsregeling geldt. Dit betekent dat eigenaren van voormalige provinciale monumenten nog drie jaar na definitieve uitschrijving uit de lijst nog gebruik kunnen maken van de subsidie- en/of leningsmogelijkheden van de provincie. - Belangrijkste financiële wijziging is dat eigenaren de gemaakte kosten over 2 jaar (voorheen 1 jaar) kunnen declareren. In de voorgaande jaren kwam slechts een beperkt aantal subsidies boven het drempelbedrag van € 5.000,-- uit. Reden hiervoor is onder andere dat sommige eigenaren jaarlijks slechts een gedeelte van hun monument aan onderhoudswerkzaamheden onderwerpt. Om oplopende kosten voor achterstallig onderhoud te voorkomen is deze bepaling aangepast. De mogelijkheid om de onderhoudskosten over twee jaar te declareren om boven het drempelbedrag uit te komen is terug te zien in de toename van het gemiddeld verleend subsidiebedrag over de periode 2013-2016 (zie ook hoofdstuk 3).
---	--	--	---

²³ Betreft huidige situatie ten opzichte van de situatie waarop de vorige evaluatie betrekking had.

Opvolgingsonderzoek subsidieregelingen onderhoud en restauratie provinciale monumenten

5. In hoeverre is er sprake van veranderingen in de context/omgeving van de regeling die van invloed kunnen zijn op de doeltreffendheid van de regeling? ^{1,2} <i>Voorbeelden hiervan zijn: Belangrijke veranderingen in de omstandigheden van de doelgroep, nieuwe beleidsinstrumenten (ook van andere overheden) die van invloed kunnen zijn op de onderzochte subsidie. Ook is relevant of deze veranderingen al zijn meegenomen in beleidskader of inhoud van de regeling (vraag 3 en 4).</i>				In november 2017 is de provinciale monumentenverordening aangepast aan de nieuwe Erfgoedwet en in de Staten vastgesteld als erfgoedverordening. De nieuwe verordening bevat echter geen significante wijzigingen die consequenties hebben voor de huidige regelingen.
6. In hoeverre is er sprake van relevante veranderingen in de kennis over de relatie tussen de gesubsidieerde activiteiten en het beoogde resultaat of impact? ^{24,25,1,2} <i>Aanduiden of er nieuw onderzoek, nieuwe monitoringinformatie of nieuwe ervaringen bij andere overheden beschikbaar is die voor nadere onderbouwing zorgt. Wat verandert de nieuwe informatie over de mogelijke conclusies t.a.v. doeltreffendheid van de regeling?</i>				Tijdens de looptijd van deze evaluatieperiode is een monumentenmonitor ontwikkeld die zicht biedt op de kwalitatieve staat van monumenten en de totale restauratieopgave in Noord-Holland.
Conclusie				
Vraag	Mate waarin			Toelichting
	niet	deels	veel	
Is herhalingsevaluatie nuttig en noodzakelijk? <i>Motivatie waarom herhalingsevaluatie nuttig en noodzakelijk is, gebaseerd op antwoorden op de voorgaande vragen.</i>				De waarde van een herhalingsevaluatie is op dit moment beperkt. De aanbevelingen uit de evaluatie van 2013 zijn grotendeels opgevolgd. In de provinciale regelingen zijn sinds 2012 ook geen grote inhoudelijke aanpassingen doorgevoerd. Op basis van de gegevens van 2017 uit de monumentenmonitor bevindt 78,5% van de provinciale monumenten zich in redelijk tot goede staat en 21,5% van de provinciale monumenten in slechte tot matige staat van onderhoud. Dit jaar zal echter nog een groot deel van de provinciale monumenten geactualiseerd worden in de monumentenmonitor waardoor de restauratieopgave naar verwachting nog zal verminderen. De informatie uit de monumentenmonitor maakt inmiddels een

²⁴ Betreft huidige situatie ten opzichte van de situatie waarop de vorige evaluatie betrekking had

²⁵ Uitgaande van de elementen die als relevant hiervoor werden beoordeeld in de eerste evaluatie

Opvolgingsonderzoek subsidieregelingen onderhoud en restauratie provinciale monumenten

				koppeling van het beleid en de regelingen aan de restauratieopgave (monumenten waar de grootste restauratiebehoefte ligt) mogelijk en daarmee een gerichtere inzet van middelen. Naar verwachting zullen de regelingen dit jaar worden aangepast. Dit maakt een uitgebreide evaluatie van de provinciale regelingen op dit moment niet zinvol.
--	--	--	--	--

3. Resultaat controlestap

In paragraaf 1.2 is aangegeven dat wanneer de conclusie uit het vooronderzoek is dat een volledige herhalingsevaluatie niet nodig is, nog wel een controlestap wordt gedaan in de vorm van een kwantitatieve analyse van beiden regelingen. In het kader van deze controlestap zijn de resultaten van de regelingen in termen van aantal en omvang van de verstrekte subsidies over de onderzoeksperiode opgevraagd bij de sector subsidies. In dit hoofdstuk worden het aantal en de omvang van de verstrekte subsidies over de afgelopen periode afgezet tegen de resultaten in de voorgaande periode. Als het resultaat hiervan sterk afwijkt kan dit alsnog aanleiding geven tot het doen van een op maat gemaakt evaluatieonderzoek

3.1 Resultaten periode 2009 tot en met 2012

Tabel 1 en 2 op pagina 27 geeft een overzicht van de verstrekte subsidies in de periode 2009 tot en met 2012 (blauw gearceerde deel).

3.1.1 *Regeling onderhoud provinciale monumenten*

Het aantal aanvragen per jaar ligt gemiddeld op 30 en is vrij constant. In deze periode is in totaal aan 88 projecten subsidie verstrekt. De totale omvang van het verleende subsidiebedrag²⁶ voor deze regeling bedroeg € 517.192 (dat is gemiddeld € 129.298 per jaar). De totale omvang van het verstrekte subsidiebedrag per jaar varieerde van € 103.749 in 2009 tot € 162.285 in 2011. De gemiddelde omvang van een verleende subsidie is € 5.877. Door het instellen van een drempelbedrag in

2011 stijgt de gemiddelde verleende subsidie in 2012 naar € 11.077²⁷. Het aantal toekenningen daalt daardoor naar 13 projecten in 2012.

3.1.2 *Regeling restauratie provinciale monumenten*

Jaarlijks worden tussen de 2 en 5 aanvragen ingediend. In de periode 2009-2012 is in totaal aan 12 projecten subsidie verstrekt. Het totale vastgestelde bedrag voor deze subsidie in deze periode bedroeg € 704.740. De totale omvang van het verstrekte subsidiebedrag per jaar varieerde van € 14.664 in 2012 tot € 285.247 in 2010. De gemiddelde omvang van een verleende subsidie is € 58.728. De halvering van het beschikbare budget in 2012 (€ 314.800 i.p.v. € 618.800) heeft te maken met de wijziging dat alleen provinciale monumenten die voor minder dan de helft bewoond worden in aanmerking komen voor een restauratiesubsidie. Dit verklaart mogelijk de terugval van het aantal subsidieaanvragen in 2012 met een forse onderuitputting van de subsidie in dat jaar als gevolg. In de periode 2019-2012 is er sprake van een grote onderuitputting van de regeling, gemiddeld 72%. Deze onderuitputting lijkt te worden veroorzaakt door het feit dat eigenaren van een provinciaal monument weinig andere financieringsbronnen tot hun beschikking hebben en de rest van de restauratiekosten veelal zelf moeten betalen (of moeten financieren bij een hypotheekverstrekker). De ongunstige economische omstandigheden spelen daarbij een rol.

²⁶ Bij de onderhoudsregeling is geen sprake van vaststelling achteraf.

²⁷ Belangrijkste financiële wijziging is dat eigenaren de gemaakte kosten over twee jaar (voorheen 1 jaar) kunnen declareren

3.2 Resultaten periode 2013 tot en met 2016

Tabel 1 en 2 op pagina 27 geeft een overzicht van de verstrekte subsidies in de periode 2013 tot en met 2016.

3.2.1 *Regeling onderhoud provinciale monumenten*

Bij de *onderhouds*regeling werkt de invoering van het drempelbedrag, medio 2011, door in de periode 2013-2016 in het aantal verleende subsidies. Deze ligt met 54 projecten een stuk lager dan in de voorgaande periode waar aan 88 projecten subsidies zijn toegekend. In de periode 2013-2016 is de totale omvang van de verleende subsidies met € 623.614 echter hoger dan in de periode daarvoor € 517.192. De gemiddelde omvang van de verleende subsidie is in de periode 2013-2016 ook hoger: € 11.594 ten opzichte van € 6.544 in de voorgaande periode omdat eigenaren onderhoudswerkzaamheden van twee jaar kunnen combineren, om zo boven het drempelbedrag uit te komen.

In de periode 2013-2016 is sprake van een heel kleine onderuitputting van gemiddeld 6% van het beschikbaar gestelde budget. Dit is minder dan in de voorgaande periode met een onderuitputting van gemiddeld 16%. In 2015 en 2016 is een stijging zien in het aantal aanvragen. In deze jaren waren er meer aanvragen dan middelen beschikbaar. Om deze reden is in 2016 het subsidieplafond van de *onderhouds*regeling verhoogd naar € 200.000. In 2017 is opnieuw het subsidieplafond van de *onderhouds*regeling verhoogd met in voorgaande jaren nog niet-bestede (of teruggevloeide) middelen uit de reserve. Het subsidieplafond is voor het jaar 2017 niet bereikt

3.2.2 *Regeling restauratie provinciale monumenten*

Het totaal aantal verleende subsidies in periode 2013-2016 wijkt met 11 projecten nauwelijks af van de voorgaande periode met 12

projecten. In periode 2013-2016 is de totale omvang van de verleende subsidies met € 887.950 hoger dan in de periode daarvoor € 801.622. In de jaren 2013 t/m 2015 is er, evenals in de voorgaande periode 2009-2012, sprake van onderuitputting van de regeling. Deze is in de periode 2013-2016 met gemiddeld 31%²⁸ een stuk lager dan in de voorgaande periode waar het gemiddelde op 72% lag. Het jaar 2014 vormt echter een uitzondering. In dat jaar wordt slechts 1 subsidie verleend van € 30.000. Hier is geen eenduidige verklaring voor te geven. Mogelijk zijn hier de slechte economische omstandigheden van invloed waardoor eigenaren restauraties uitstellen. In de jaren 2015 en 2016 is weer een stijging te zien in de omvang van gemiddelde verleende subsidie, en daalt de onderuitputting in 2016 naar 3%. Dit komt omdat de subsidie wordt ingezet voor grotere projecten zoals gemalen en sluizen. In 2017 wordt het beschikbare budget voor de *restauratie*regeling aanzienlijk verhoogd naar een bedrag van € 400.000. Dit is op basis van ervaringen uit het voorgaande jaar.

3.2.3 *Conclusies uit de controlestap*

De resultaten van de controlestap laten geen grote afwijkingen zien in het aantal en de omvang van de verstrekte subsidies in de periode 2013-2016 ten opzichte van de voorgaande periode. Dit geeft geen aanleiding tot het doen van een aanvullend evaluatieonderzoek. In de periode 2013 tot en met 2016 zijn er in totaal 11 projecten gesubsidieerd vanuit de *restauratie*regeling en 54 projecten gesubsidieerd vanuit de *onderhouds*regeling. Daarmee is de doelstelling uit de Cultuurnota 'De waarde van cultuur', om jaarlijks aan minimaal 2 eigenaren subsidie beschikbaar te stellen vanuit de

²⁸ De onderuitputting in het jaar 2014 met een percentage van 90% beïnvloedt het gemiddelde percentage sterk.

restauratieregeling en aan minimaal 5 eigenaren subsidie beschikbaar te stellen vanuit de *onderhoudsregeling*, ruimschoots behaald.

In de periode 2013-2016 zijn er geen belangrijke inhoudelijke beleidswijzigingen doorgevoerd in de provinciale regelingen. De belangrijkste beleidswijzigingen zijn in de voorgaande beleidsperiode 2009-2012 doorgevoerd: de herijking van de lijst provinciale monumenten, de invoering van het drempelbedrag en het wegvallen van woonhuizen in de *restauratieregeling*. Voor de monumenten die, door de herijking, van de lijst zijn afgevoerd wordt een overgangsregeling getroffen van drie jaar in de regelingen. Sinds 2012 vallen woonhuizen niet meer onder de *restauratieregeling* waardoor het budget voor deze regeling vanaf die tijd gehalveerd is. Eigenaren van woonhuizen kunnen vanaf die tijd aanspraak maken op een laagrentedragende lening uit het NRF. In hoeverre het wegvallen van woonhuizen uit de *restauratieregeling* (en de halvering van het budget als gevolg van deze wijziging) van invloed is op het aantal aanvragen in de periode 2013-2016 is vooralsnog onduidelijk. In de jaren 2013 t/m 2015 is er, evenals in de voorgaande periode 2009-2012, sprake van onderuitputting van de *restauratieregeling*. Deze is echter in de periode 2013-2016 met gemiddeld 31% een stuk lager dan in de voorgaande periode waar het gemiddelde op 72% lag. Het jaar 2014 vormt echter een uitzondering. In dat jaar wordt slechts één subsidie verleend van € 30.000. Hier is geen eenduidige verklaring voor te geven. Mogelijk zijn hier de slechte economische omstandigheden van invloed waardoor eigenaren restauraties uitstellen. In de jaren 2015 en 2016 is weer een stijging te zien in de omvang van gemiddelde verleende subsidie, en daalt de onderuitputting in 2016 naar 3%. Dit komt

omdat de subsidie wordt ingezet voor grotere projecten zoals gemalen en sluizen.

De provinciale *onderhoudssubsidie* is sinds 2011 niet gewijzigd. De invoering van het drempelbedrag medio 2011 werkt wel door in de periode 2013-2016. Het aantal aanvragen ligt in de periode 2013-2016 aanzienlijk lager dan in de voorgaande periode. De gemiddelde omvang van de verleende subsidies, daarentegen, ligt aanzienlijk hoger omdat eigenaren onderhoudswerkzaamheden van twee jaar kunnen combineren om zo boven het drempelbedrag uit te komen. Over de jaren heen is een stijging te zien in het totaal verleende subsidiebedrag. In de jaren 2015 en 2016 waren er meer aanvragen dan middelen beschikbaar waardoor het subsidieplafond voor deze regeling vanaf 2016 is verhoogd.

De gemiddelde onderuitputting voor de *onderhoudsregeling* is met 6% zeer gering en is ook lager dan in de voorgaande onderzoeksperiode met een gemiddelde van 16%.

Opvolgingsonderzoek subsidieregelingen onderhoud en restauratie provinciale monumenten

Tabel 1: Overzicht verleende subsidies²⁹ periode 2009 tot en met 2017 van de *onderhouds*regeling provinciale monumenten

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
aantal toekenningen	23	28	24	13	13	11	13	17	12
aantal afwijzingen	0	6	13	14	4	6	7	2	1
totaal aantal aanvragen	23	34	37	27	17	17	20	19	13
totaal verleend subsidiebedrag	€ 103.749	€ 107.162	€ 162.285 ³⁰	143.996 ³¹	€ 129.652	€ 137.471	€ 162.142	€ 194.349	€ 147.279
beschikbaar budget	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 162.142	€ 200.000	€ 200.000
gemiddelde verleende subsidie	€ 4.511	€ 3.827	€ 6.762	€ 11.077	€ 9.973	€ 12.497	€ 12.472	€ 11.432	€ 12.273
percentage onderuitputting	31%	29%	0%	4%	14%	8%	0%	3%	26%

Tabel 2: Overzicht verleende subsidies periode 2009 tot en met 2017 van de *restauratie*regeling provinciale monumenten

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
aantal toekenningen	4	3	3	2	4	1	4	2	2
aantal afwijzingen	0	0	2	0	0	0	0	0	0
totaal aantal aanvragen	4	3	5	2	4	1	4	2	2
totaal verleend subsidiebedrag	€ 219.173	€ 288.213	€ 230.531	€ 63.705	€ 274.374	€ 30.000	€ 276.600	€ 306.978	€ 191.218
totaal vastgesteld subsidiebedrag	€ 177.071	€ 285.247	€ 227.758	€ 14.664	€ 253.433	€ 30.000	€ 276.467	€ 306.978	
beschikbaar budget	€ 688.600	€ 618.800	€ 618.800	€ 314.800	€ 314.900	€ 315.000	€ 315.000	€ 315.000	€ 400.000
gemiddelde verleende subsidie	€ 54.793	€ 96.071	€ 76.844	€ 31.853	€ 68.594	€ 30.000	€ 69.150	€ 153.489	€ 95.609
percentage onderuitputting	74%	54%	63%	95%	20%	90%	12%	3%	

²⁹ Bij de onderhoudsregeling is geen sprake van vaststelling achteraf.

³⁰ In 2011 is het subsidiebedrag overschreden vanwege het uitbetalen van een subsidie die na een bezwaarprocedure alsnog gehonoreerd moest worden.

³¹ In 2012 is het subsidieplafond net niet bereikt. Er bleek aanvankelijk wel sprake te zijn van overschrijding met € 4000. Het bleek later om een haalbaarheidsonderzoek (€ 10.000) te gaan van een andere regeling die ten onrechte was geregistreerd bij de onderhoudsregeling.